Flag-tranzitivni linearni prostori

Andrea Švob
(asvob@math.uniri.hr)

5. studenoga 2010.

Djelovanja grupe na skup

Definicija

Grupa G **djeluje** *na konačan skup Ω ako postoji preslikavanje $f : G \times \Omega \to \Omega$ takvo da vrijedi*

1. $f(g_1, f(g_2, x)) = f(g_1 g_2, x), \ \forall x \in \Omega, \ \forall g_1, \ g_2 \in G,$
2. $f(1, x) = x, \ \forall x \in \Omega.$

Slika djelovanja elementa $g \in G$ na element $x \in \Omega$ označava se $g.x$ ili x^g.

Definicija

Skup $G_x = \{g \in G \mid g.x = x\} \leq G$ naziva se **stabilizator** *elementa x za djelovanje grupe G.*

Na skupu Ω na kojeg djeluje grupa G može se definirati relacija

$$x \sim y \Leftrightarrow (\exists g \in G) \text{t.d.je} g.x = y.$$

Relacija $\sim$ je relacija ekvivalencije na skupu Ω.

Klasa ekvivalencije elementa x s obzirom na relaciju $\sim$,
$G.x = \{g.x \mid g \in G\}$, naziva se **orbita** elementa x za djelovanje grupe G.
Dugi način zapisa: $x^G = \{x^g, g \in G\}$

Teorem

Neka grupa G djeluje na skupu Ω i neka su $x, y \in G$ i $\alpha, \beta \in \Omega$. Tada vrijedi:

- (i) *Orbite α^G i β^G su ili jednake ili disjunktne. Skup svih orbita grupe G čini particiju od Ω na međusobno disjunkte skupove.*
- (ii) *Stabilizator G_α je podgrupa od G i vrijedi da je $G_\beta = x^{-1} G_\alpha x$, za svaki $\beta = \alpha^x$. Također, vrijedi, $\alpha^x = \beta^y \iff G_\alpha x = G_\beta y$.*
- (iii) *$|\alpha^G| = |G : G_\alpha|$, za svaki $\alpha \in G$. Posebno, ako je grupa G konačna tada vrijedi: $|\alpha^G||G_\alpha| = |G|$.*

Definicija

Grupa G djeluje **tranzitivno** *na skup Ω ako postoji element $x \in \Omega$ takav da je $G.x = \Omega$. Odnosno, cijeli skup Ω je jedna orbita. Grupa G je tranzitivna ako za svaki par točaka $\alpha, \beta \in \Omega$ postoji $g \in G$ takav da je $\alpha^g = \beta$.*

Definicija

Grupa G djeluje **regularno** *na skupu Ω, ako djeluje tranzitivno i ako je $G_\alpha = 1$ za svaki $\alpha \in \Omega$.*

Korolar

Neka grupa G djeluje tranzitivno na skupu Ω. Tada vrijedi:

(i) *Stabilizatori G_α, $\alpha \in \Omega$ čine jedinstvenu klasu konjugiranosti podgrupa od G.*

(ii) $|G : G_\alpha| = |\Omega|$, *za svaki* $\alpha \in \Omega$

(iii) *Ako je grupa G konačna, tada djeluje regularno na skup Ω ako i samo ako vrijedi $|G| = |\Omega|$.*

Neka grupa G djeluje na skup X. Proširimo to djelovanje na skup podskupova skupa Ω na sljedeći način:

$$g.X = \{g.x \mid x \in X\}, \ X \subseteq \Omega.$$

Definicija

Neka grupa G djeluje tranzitivno na skup Ω i neka je $\Delta \subseteq \Omega$. Ako za svaki $g \in G$ vrijedi $g.\Delta = \Delta$ ili $g.\Delta \cap \Delta = \emptyset$, onda se skup Δ naziva **blok**.

Trivijalni blokovi:

- Ω,
- $\{x\}$, za svaki $x \in \Omega$.

Definicija

Ako grupa G djeluje tranzitivno na skup Ω tako da ne postoje netrivijalni blokovi, onda kažemo da je djelovanje **primitivno** *i da je G* **primitivna grupa**.

Teorem

Neka grupa G djeluje tranzitivno na skup Ω. To djelovanje je primitivno ako i samo ako je G_x maksimalna podgrupa grupe G za svaki $x \in \Omega$.

Definicija

*Grupa G je k-**tranzitivna** ako za svake dvije k-torke različitih elemenata iz Ω, postoji element $g \in G$ takav da jednu preslikava u drugu tj.*
$(a_1, \ldots, a_k)$ *i* $(b_1, \ldots, b_k) \in \Omega$, $\exists g \in G$ *t.d.* $g.a_i = b_i$, $\forall i = 1, ..., k$.
*Grupa G je **jako tranzitivna** na skupu Ω ako je Ω beskonačan i grupa G je k-tranzitivna za svaki cijeli broj $k \geq 1$.*

Definicija

*Grupa G je k-**homogena** ako je tranzitivna na skupu $\Omega^{\{k\}}, 1 \leq k \leq |\Omega|$.*
*Grupa G je **jako homogena** (highly) ako je Ω beskonačan i grupa G je k-homogena za svaki cijeli broj $k \geq 1$.*

Očito, ako je grupa G k-tranzitivna, ona je i k-homogena.

Definicija

Grupa G je **strogo** k-**tranzitivna** *ako je element g (iz definicije tranzitivnosti) jedinstven. Odnosno, ako grupa G djeluje regularno na skupu $\Omega^{(k)}$.*

Definicija

Označimo sa $S(\Omega)$ skup svih bijekcija na skupu Ω. Skup S s obzirom na kompoziciju preslikavanja tvori grupu. Za konačan skup Ω, bijekcije na skupu Ω se nazivaju **permutacije** *skupa Ω.*

Definicija

Grupa svih permutacija skupa Ω zove se **simetrična grupa** *i označava S_n, $n = |\Omega|$.Podgrupa grupe S_n naziva se* **permutacijska grupa**.

Broj svih permutacija skupa Ω: $|S_n| = n!$

Korolar (Cayleyev teorem)

Svaka konačna grupa je izomorfna nekoj permutacijskoj grupi.

Teorem - O'Nan-Scott

Teorem (O'Nan-Scott)

Svaka konačna primitivna permutacijska grupa pripada jednoj od sljedećih klasa: afina, kartezijeva, skoro jednostavna, biregularna ili dijagonalna.

G je afinog tipa

Pretpostavimo da skup Ω ima strukturu afinog prostora $AG(n,p)$, gdje je p prost broj. Za grupu G kažemo da je afinog tipa ako primitivno djelovanje grupe G na skupu Ω, strukturu ostavlja invarijantnom ili ako je grupa G oblika $G = TG_0$, gdje je T grupa translacija od $AG(n,p)$ i $G_0 \leq GL(n,p)$.

$GL(n,p)$ je opća linearna grupa.

G je kartezijevog tipa

Neka je $\Omega = A_1 \times \ldots \times A_n$ kartezijev produkt od $n \geq 2$ kopija nekog skupa A reda $a \geq 2$. Neka je dan indeks $j \in \{1, \ldots, n\}$ i za svaki $i \neq j$ element $a_i \in A$. Skup svih točaka $(x_1, \ldots, x_n) \in \Omega$ takvih da je $x_i = a_i$ za svaki $i \neq j$ zove se kartezijev pravac j-te paralelne klase. Skup Ω zadan sa svim kartezijevim pravcima zove se kartezijev prostor A^n. Grupa G je kartezijevog tipa ako G ostavlja strukturu nekog kartezijevog prostora A^n na Ω invarijantnom. Budući da G djeluje primitivno na Ω stabilizator G_x bilo koje točke $x \in \Omega$ djeluje tranzitivno na n kartezijevih pravaca kroz x.

Grupa G je skoro jednostavnog tipa

Grupa G je skoro jednostavnog tipa ako G sadrži neabelovu jednostavnu normalnu podgrupu N takvu da vrijedi $N \triangleleft G \leq AutN$

Grupa G je biregularnog tipa

Pretpostavimo da grupa G normalizira direktni produkt $N = \Sigma_1 \times ... \times \Sigma_n$ od n kopija neabelove jednostavne grupe Σ. Ako je $n = 2$ i ako obje podgrupe Σ_1, Σ_2 djeluju regularno na Ω, kažemo da je G biregularnog tipa.

Grupa G je dijagonalnog tipa

Ako je $n \geq 3$ i ako je stabilizator N_x točke $x \in \Omega$ dijagonalna podgrupa od N izomorfna s Σ, tada je G dijagonalnog tipa.

Incidencijske strukture

Definicija

Incidencijska struktura $\mathcal{D}$ *je uređena trojka* $(\mathcal{P}, \mathcal{B}, \mathcal{I})$, *gdje su* $\mathcal{P}$ *i* $\mathcal{B}$ *neprazni disjunktni skupovi i* $\mathcal{I} \subseteq \mathcal{P} \times \mathcal{B}$. *Elementi skupa* $\mathcal{P}$ *se nazivaju* **točke**, *elementi skupa* $\mathcal{B}$ **blokovi**, *a relacija* $\mathcal{I}$ **relacija incidencije**.

Broj blokova koji su incidentni s točkom P naziva se **stupanj točke** P i broj točaka koje su incidentne s blokom x naziva se **stupanj bloka** x.
Za incidencijsku strukturu u kojoj je svaka od v točaka stupnja r i svaki od b blokova stupnja k vrijedi $vr = bk$.

Dizajni

Definicija

Konačna incidencijska struktura $\mathcal{D} = (\mathcal{P}, \mathcal{B}, \mathcal{I})$ *je* $t - (v, k, \lambda)$ **dizajn** *ako vrijedi sljedeće:*

1. $|\mathcal{P}| = v$,
2. *svaki element skupa* $\mathcal{B}$ *incidentan je s točno* k *elemenata skupa* $\mathcal{P}$,
3. *svakih* t *elemenata skupa* $\mathcal{P}$ *incidentno je s točno* λ *elemenata skupa* $\mathcal{B}$.

Definicija

$2 - (v, k, \lambda)$ *dizajn naziva se blok dizajn.*

Definicija

Neka su $\mathcal{D} = (\mathcal{P}, \mathcal{B}, \mathcal{I})$ *i* $\mathcal{D}' = (\mathcal{P}', \mathcal{B}', \mathcal{I}')$ *incidencijske strukture. Bijektivno preslikavanje* $f : \mathcal{P} \times \mathcal{B} \to \mathcal{P}' \times \mathcal{B}'$ *je* **izomorfizam** *iz* $\mathcal{D}$ *na* $\mathcal{D}'$ *ako vrijedi:*

1. f *preslikava* $\mathcal{P}$ *na* $\mathcal{P}'$ *i* $\mathcal{B}$ *na* $\mathcal{B}'$
2. $(P, x) \in \mathcal{I} \Rightarrow (f(P), f(x)) \in \mathcal{I}', \ \forall P \in \mathcal{P}$ *i* $\forall x \in \mathcal{B}$

Ako je $\mathcal{D}' = \mathcal{D}$, *onda se preslikavanje* f *naziva* **automorfizam**. *Skup svih automorfizama je grupa s obzirom na kompoziciju funkcija i naziva se* **puna grupa automorfizama** *strukture* $\mathcal{D}$.

Linearni prostori

Definicija

Linearni prostor S je incidencijska struktura koja se sastoji od skupa točaka, Ω, i skupa pravaca Λ, takvih da su svake dvije točke incidentne s točno jednim pravcem,(u oznaci xy), svaka točka je incidentna s najmanje dva pravca i svaki pravac je incidentan s najmanje dvije točke. Flag od S je par (p, L), gdje je p točka incidentna s pravcem L.

Vrijedi:

- $|\Omega| = v$,
- $|\Lambda| = b$,
- $\lambda = 1$,
- k - broj točaka na svakom pravcu, $k \geq 2$,
- r - broj pravaca kroz svaku točku, $r \geq 2$,
- $vr = bk$ daje broj *"flags"* skupa S.

Definicija

Flag-tranzitivan linearan prostor je par (S, G), gdje je S netrivijalan konačan linearan prostor i G grupa automorfizama od S koja djeluje tranzitivno na $(p, L)-$ "flags" od S.

Teorem

Uz gornje oznake, vrijedi:

(i) $bk = vr$;

(ii) $b = v(v-1)/k(k-1) \geq v$;

(iii) *Fischerova nejednakost:* $v \leq b$ *i* $k \leq r$.

(iv) $v \geq k^2 - k + 1$

(v) $r > \sqrt{v}$

Neka je $G \leq AutS$ grupa automorfizama linearnog prostora S. Zanimaju nas sljedeća djelovanja:

- Tranzitivno na točkama/pravcima - Grupa G djeluje tranzitivno na točkama/pravcima skupa S
- Primitivno na točkama/pravcima - Grupa G djeluje primitivno na točkama/pravcima skupa S
- **Flag-tranzitivno** - Grupa G djeluje tranzitivno na "flags" skupa S
- 2-tranzitivno na točkama/pravcima- Grupa G djeluje tranzitivno na uređenom paru točaka/pravaca skupa S

Zieschang, Buekenhout, Delandtsheer, Doyen, Camina, Gagen, Kantor, Key, Saxl, Liebeck,...

$$\begin{tikzcd}
(2L)T \arrow[r] \arrow[d] & LPr \arrow[r] & LT \arrow[r] & PT \\
(2P)T \arrow[rr] & & FT \arrow[u] \arrow[r] & PPr \arrow[u]
\end{tikzcd}$$

Teorem (Higman, McLaughlin)

Neka je G flag-tranzitivna grupa. Tada je grupa G primitivna na skupu točaka skupa S. Odnosno, stabilizator G_x svake točke x skupa S je maksimalna podgrupa od G indeksa v.

Neki zanimljivi rezultati:

Klasifikacija

Za bilo koju flag-tranzitivnu grupu G vrijedi:

(i) G je skoro jednostavna,

(ii) G je afina grupa.

Neki primjeri flag-tranzitivnih linearnih prostora:

Desarquesovi projektivni prostori

$S = PG(d, q)$ je projektivni prostor dimenzije $d \geq 2$ nad poljem F_q. Svaka grupa G takva da je $PSL(d+1, q) \leq G \leq P\Gamma L(d+1, q)$ djeluje flag-tranzitivno na S.

Hermitski unitali

Neka je V 3-dimenzionalan vektorski prostor nad F_{q^2} sa nedegeneriranom hermitskom formom. Hermitski unital $U_H(q)$ ima $q^3 + 1$ točku, koje leže u 1-dimenzionalnim prostorima u V. Pravce unitala čini skup od $q + 1$ točaka koje leže u nedegeneriranom 2-dimenzionalnom prostoru. Svaka grupa G takva da je $PSU(3, q) \leq G \leq P\Gamma U(3, q)$ djeluje flag-tranzitivno na $U_H(q)$.

Ree-ovi unitali

Za svaki cijeli broj $e \geq 0$ i $q = 3^{2e+1}$, postoji Ree-ova grupa ${}^2G_2(q)$ sa 2-tranzitivnim djelovanjem na $q^3 + 1$ točaka. Svaki par točaka je fiksiran s jedinstvenom involucijom. Skup takvih točaka ima $q + 1$ elemenata koje zovemo pravci. Dobiveni linearni prostor zove se Ree-ov unital, u oznaci $U_R(q)$. Svaka grupa G za koju vrijedi ${}^2G_2(q) \leq G \leq Aut({}^2G_2(q))$ djeluje flag-tranzitivno na $U_R(q)$.

Witt-Bose-Shrikhande-ovi prostori

Neka je $q = 2^n, n \geq 3$. Witt-Bose-Shrikhande-ovi prostori $W(q)$ definirani su iz grupe $PSL(2, q)$ na sljedeći način: točke su podgrupe od $PSL(2, q)$ koja je izomorfna diedralnoj grupi reda $2(q + 1)$. Pravci su involucije od $PSL(2, q)$, a točka je incidentna s pravcem ako i samo ako podgrupa sadrži involuciju. Svaka grupa G za koju vrijedi $PSL(2, q) \leq G \leq P\Gamma L(2, q)$ djeluje flag-tranzitivno na $W(q.)$.

1. Desarquesovi afini prostori
2. Nedesarquesove translacijske afine ravnine
3. Heringovi prostori

Teorem

Svaka grupa automorfizama Steinerovog sustava $S(2,k,v)$, koja je tranzitivna na skupu pravaca, gdje k dijeli v, je flag-tranzitivna.

Teorem

Neka je D $S_\lambda(t,k,v)$, gdje je $t \geq 3$ i neka je G flag-tranzitivna grupa automorfizama od D. Tada G djeluje 2-tranzitivno na točkama od D.

Teorem

Svaka flag-tranzitivna grupa automorfizama Steinerovog sustava $S(2,k,v)$, je primitivna na točkama.

Teorem

Za svaki pozitivni cijeli broj λ postoji konačno mnogo dizajna $S_\lambda(2,k,v)$ sa flag-tranzitivnom grupom automorfizama koja je neprimitivna na točkama.

Teorem

Neka je $D = S_\lambda(t,k,v)$ sa $v > [\binom{k}{2} - 1]^2$. Tada svaka blok tranzitivna grupa automorfizmama G od D je nužno primitivna na točkama.

Teorem

Neka je D tranzitivan na pravcima, ali neprimitivan na točkama Steinerov sustav $S(2,k,v)$sa $v = [\binom{k}{2} - 1]^2$. Tada je D dizajn s parametrima $S(2,8,729)$.

Teorem

Neka je D netrivijalan t-dizajn. Ako je D tranzitivan na pravcima (blokovima), tada je $t \leq 7$ i ako je D flag tranzitivan, onda je $t \leq 6$.

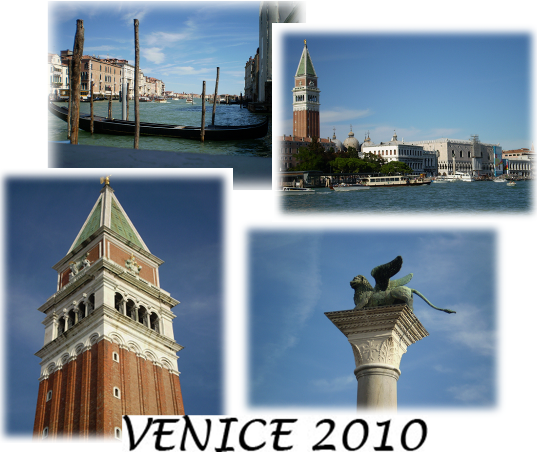
VENICE 2010

J.D.Dixon, B. Mortimer, Permutation Groups, Springer, 1996.

P.Cameron, Permutation Groups, Cambridge University Press, 1999.